

การเกิดประชาคมอาเซียนกับการศึกษาของประเทศไทย (๓)

ในการประชุมสุดยอดอาเซียน ครั้งที่ ๑๓ เมื่อวันที่ ๒๐ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๕๐ ณ ประเทศสิงคโปร์ ผู้นำอาเซียนได้ลงนามในกฎบัตรอาเซียน ซึ่งเปรียบเสมือนเป็นธรรมนูญของอาเซียนที่จะวางกรอบทางกฎหมายและโครงสร้างองค์กร เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของอาเซียนในการดำเนินการตามวัตถุประสงค์และเป้าหมาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งการขับเคลื่อนการรวมตัวกันเป็นประชาคมอาเซียนภายในปี ๒๕๕๘ (ค.ศ. ๒๐๑๕) ตามที่ผู้นำอาเซียนได้ตกลงกันไว้ โดยวัตถุประสงค์ของกฎบัตรอาเซียน คือ การทำให้อาเซียนเป็นองค์กรที่มีประสิทธิภาพ มีประชาชนเป็นศูนย์กลางและเคารพกฎ กติกา ในการทำงานมากขึ้น นอกจากนี้กฎบัตรอาเซียน จะเป็นสถานะนิติบุคคลแก่อาเซียนในฐานะที่เป็นองค์กรระหว่างรัฐบาล (Inter governmental Organization) ในกฎบัตรประกอบด้วย บทต่างๆ ๑๓ บท ๕๕ ข้อ แต่กฎบัตรอาเซียนจะมีผลบังคับใช้ได้จริงก็ต่อเมื่อประเทศสมาชิกได้ให้สัตยาบันต่อกฎบัตรครบทุกประเทศ

กฎบัตรอาเซียนมีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ ๑๕ ธันวาคม ๒๕๕๑ คือ หลังจากที่ประเทศสมาชิกทั้ง ๑๐ ประเทศ ได้ให้สัตยาบันกฎบัตร และประเทศไทยได้เป็นเจ้าภาพครั้งแรกในการประชุมสุดยอดอาเซียน ครั้งที่ ๑๔ ระหว่างวันที่ ๒๘ กุมภาพันธ์ - ๑ มีนาคม ๒๕๕๒ ณ จังหวัดเพชรบุรี ภายหลังจากที่กฎบัตรอาเซียนมีผลบังคับใช้

ก่อนหน้าที่จะมีการจัดทำกฎบัตรอาเซียน ผู้นำอาเซียนได้ลงนามร่วมกันในปฏิญญาว่าด้วยความร่วมมือในอาเซียน ฉบับที่ ๒ (Declaration of ASEAN Concord II หรือ Bali Concord II) เพื่อจัดตั้งประชาคมอาเซียนในปี พ.ศ. ๒๕๖๓ หรือ ค.ศ. ๒๐๒๐ โดยการสนับสนุนการรวมตัวและความร่วมมืออย่างรอบด้าน ในด้าน ๓ ด้าน คือ

ด้านการเมือง ให้จัดตั้งประชาคมการเมืองและความมั่นคงอาเซียน หรือ ASEAN Political-Security Community (APSC)

ด้านเศรษฐกิจ ให้จัดตั้งประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน หรือ ASEAN Economic Community (AEC)

ด้านสังคมและวัฒนธรรม ให้จัดตั้งประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน หรือ ASEAN Socio-Cultural Community (ASCC)

ซึ่งต่อมาผู้นำอาเซียนได้เห็นชอบให้เร่งรัดการรวมตัวเป็นประชาคมอาเซียนให้เร็วขึ้นกว่าเดิมอีก ๕ ปี คือ ภายในปี ๒๕๕๘ (ค.ศ. ๒๐๑๕) เพราะได้เล็งเห็นว่าโลกกำลังมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ประเทศต่างๆ ได้ให้ความสำคัญกับการรวมตัวกันในภูมิภาค เพื่อเพิ่มอำนาจต่อรองและเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันในเวทีระหว่างประเทศ อาเซียนจึงจำเป็นต้องรีบปรับตัวเพื่อให้สามารถคงบทบาทนำในการดำเนินความสัมพันธ์ในภูมิภาคและตอบสนองความต้องการของประชาชนในภูมิภาคได้อย่างแท้จริง

เมื่อพูดถึงการเกิดประชาคมอาเซียน หลายคนมักจะได้ยินแต่การพูดถึง ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (ASEAN Economic Community, AEC) เป็นส่วนใหญ่ และมักจะพูดถึงเฉพาะประชาคมเสาหลักนี้เท่านั้น แต่เรื่องของการศึกษาไม่ได้เกี่ยวข้องกับประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนเท่านั้น แต่ยังครอบคลุมถึงประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน (ASEAN Socio-Cultural Community, ASCC) ด้วย ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนเป็นเป้าหมายด้านเศรษฐกิจหลักที่สำคัญในการขับเคลื่อนความร่วมมือระหว่างประเทศอาเซียน รวมถึงการจัดตั้งเขตการค้าเสรีอาเซียนโดยมุ่งหวังที่จะจัดตั้งประชาคมเศรษฐกิจ ในปี พ.ศ. ๒๕๕๘ ซึ่งหลักที่สำคัญ คือ การเป็นฐานการผลิตร่วมกัน โดยมีการเคลื่อนย้ายสินค้า การบริการ การลงทุน การเคลื่อนย้ายแรงงานฝีมืออย่างเสรี รวมถึงการเคลื่อนย้ายเงินลงทุนที่เสรีด้วย มุ่งสร้างความเท่าเทียมในการพัฒนาเศรษฐกิจระหว่างประเทศอาเซียน และการส่งเสริมการรวมกลุ่มอาเซียนเข้ากับประชาคมโลก เมื่อขนาดของตลาดอาเซียนใหญ่ขึ้น ก็ทำให้อาเซียนมีอำนาจการซื้อสูงตามมาด้วย เช่นเดียวกับความสามารถในการแข่งขันกับภูมิภาคอื่นที่เพิ่มขึ้น ความจริงอาเซียนมีการรวมตัวกันเป็นกลุ่มเศรษฐกิจในระดับภูมิภาค โดยการจัดทำเขตการค้าเสรีอาเซียน (ASEAN Free Trade Area หรือ AFTA) มาแล้วตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๓๕ เมื่อผู้นำอาเซียนได้ลงนามกรอบความตกลงแม่บทว่าด้วยการขยายความร่วมมือทางเศรษฐกิจของอาเซียน (Framework Agreement on Enhancing ASEAN Economic Cooperation) และรัฐมนตรีเศรษฐกิจอาเซียนลงนามความตกลงว่าด้วยการใช้อัตราภาษีพิเศษที่เท่ากันสำหรับเขตการค้าเสรีอาเซียน (Agreement on the Common Effective Preferential Tariff (CEPT) Scheme for the ASEAN Free Trade Area (AFTA)) ซึ่งครอบคลุมสินค้าอุตสาหกรรม เกษตรกรรมแปรรูป และสินค้า

เกษตรไม่แปรรูป โดยมีความยืดหยุ่นให้แก่สินค้าอ่อนไหวได้ และได้เริ่มรวมตัวกับประเทศหรือกลุ่มคู่ค้าสำคัญ เช่น จีน ญี่ปุ่น เกาหลี สหภาพยุโรป เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งให้อาเซียนสามารถสร้างประโยชน์สูงสุดจากการรวมตัวกับประเทศคู่ค้าอื่นๆ ต่อไป หากอาเซียนสามารถสร้างประชาคมเศรษฐกิจได้สำเร็จ ประเทศไทยก็จะได้ประโยชน์จากการขยายการส่งออกและโอกาสทางการค้า รวมถึงโอกาสทางด้านการค้าบริการในสาขาที่ประเทศไทยมีความเข้มแข็ง เช่น การท่องเที่ยว การโรงแรมและภัตตาคาร การบริการทางด้านสุขภาพ ซึ่งอาเซียนยังมีความต้องการด้านการบริการเหล่านี้

สมาชิกอาเซียนได้เล็งเห็นถึงความสำคัญของการค้าบริการดังที่กล่าวมาแล้ว โดยร่วมกันจัดทำและลงนามยอมรับ “กรอบความตกลงว่าด้วยบริการของอาเซียน (ASEAN Framework Agreement on Services: AFAS) เมื่อเดือนธันวาคม พ.ศ. ๒๕๓๘ และมีผลบังคับใช้ในปี พ.ศ. ๒๕๓๙ โดยกรอบความร่วมมือนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อขยายความร่วมมือในการค้าบริการบางสาขา เพื่อเพิ่มความสามารถในการแข่งขันให้สมาชิกอาเซียน ลดอุปสรรคการค้าบริการระหว่างสมาชิก และเปิดตลาดการค้าบริการระหว่างกลุ่มให้มากขึ้น โดยมีเป้าหมายที่จะเปิดเสรีอย่างเต็มที่ในปี พ.ศ. ๒๕๕๘ (ค.ศ. ๒๐๑๕) ภายใต้กรอบความตกลงนี้ได้กำหนดหลักการที่ให้สมาชิกทุกประเทศต้องเข้าร่วมเจรจาเป็นรอบๆ ละ ๓ ปี ซึ่งภายหลังได้ลดลงเหลือ ๒ ปี เพื่อให้มีการเปิดตลาดให้มากขึ้นทั้งสาขา (sector) และรูปแบบการให้บริการ (mode of supply) รวมถึงการลดข้อจำกัดที่เป็นอุปสรรคต่อผู้ให้บริการในกลุ่มสมาชิก แต่กระนั้นก็ตามแต่ละประเทศยังมีสิทธิในการออกระเบียบภายในประเทศของตนเองเพื่อกำกับดูแลธุรกิจบริการให้มีคุณภาพได้ แต่สมาชิกอาเซียนต้องเปิดตลาดธุรกิจบริการให้แก่นักมากกว่าที่แต่ละประเทศได้มีข้อตกลงไว้กับองค์การการค้าโลก (WTO) ที่ผ่านมาได้มีการเจรจาไปแล้วหลายรอบ ซึ่งในหลักการจะมีการขยายจำนวนประเภทธุรกิจในแต่ละสาขาบริการเพื่อเปิดตลาดในเชิงลึกให้มากขึ้น ทั้งนี้การเจรจาการเปิดเสรีเพิ่มเติมจะมีการดำเนินการต่อไป จนบรรลุเป้าหมายการเปิดตลาดในปี พ.ศ. ๒๕๕๘